

Amb tot just vint anys, Franz Kafka escrivia en una carta: «És bo que la consciència sigui a bastament nafrada, perquè així esdevé més sensible a qualsevol mossec. Crec que només hauríem de llegir aquells llibres que ens fiblen i ens queixalen. Si el llibre que llegim no ens deixondeix el cervell amb un cop de puny, per què llegir-lo? Perquè ens faci feliços? Per Déu, si no llegíssim llibres, també en seríem, de feliços! I, si molt convé, aquests llibres que ens fan feliços els podríem escriure nosaltres mateixos! Però el que ens cal són aquells llibres que es precipiten sobre nosaltres com la mala sort i que ens pertorben profundament. [...] Un llibre ha d'ésser com una destrat per

a la mar de gel que habita en nosaltres.» Encara que no del tot en el sentit amb què devia escriure-ho l'autor txec (hi ha moltes maneres de deixondir el cervell), aquestes paraules permeten de situar la darrera novel·la publicada per Jordi Coca. Una novel·la que no pretén, precisament, de fer-nos feliços, ans vol pertorbar-nos ben endins de les nostres consciències. Perquè en ella, Coca, seguint la línia que delimita el conjunt de la seva obra –i que la fa una de les més sòlides del panorama narratiu actual–, afronta i explora un aspecte de la condició humana, i aquest cop un dels més

fosc. Un objectiu semblant al que tenia la seva anterior novel·la, *Lena*. Només que a *Cara d'àngel* és dut a terme de manera molt més crua i descarnada.

A *Lena* trobàvem un personatge la cara tèrbola del qual, vinculada amb una vivència extrema del sexe, se'ns presentava mig coberta per un vel de misteri, ja que mai no s'arribaven a aclarir per complet els trets que configuren la seva personalitat. Sabíem algunes circumstàncies sens dubte decisives en la seva vida (la malaltia de la filla, la mort de la germana, la difícil relació amb la mare), però ens quedàvem a les portes del seu món interior. A *Cara d'àngel*, en canvi, el protagonista se'ns obre quasi per complet.

Com és habitual en les obres de Coca, el procediment narratiu és una de les claus del sentit i el funcionament de la novel·la: tot el relat constitueix una mena de confessió en la qual el personatge refà els darrers mesos viscuts i, alhora que va explicant-los, intenta d'explicar-se a si mateix. Amb la particularitat que, més que recordar la seva història recent, tenim la impressió que la va construint, que se la crea a mesura que la narra. Com algú que, en mirar dins el seu interior, no hi hagués trobat sinó una vida immensament buida i volgués bastir-se'n una de nova, encabint-hi la realment viscuda, amb l'objecte de presentar davant

nostre una existència dotada de sentit –un sentit que, però, als nostres ulls, va apareixent més i més angoixosament buit.

El motiu clàssic del «descens a l'infern» pot servir per caracteritzar el procés que seguirà el personatge. Som lluny, però, de les immersions psicodèliques en el món de les drogues, de la delinqüència, dels macarrons i les prostitutes, tan característic de moltes novel·les, obres de teatre i pel·lícules dels darrers anys. El que resulta més punyent de la novel·la és que el seu protagonista sigui un home corrent i gris: un solter d'edat madura, de classe mitjana, que vivia amb la seva mare, que cobra l'atur i que, sense al·licients ni il·lusions de cap mena, passa les tardes als *peepshows* o als carrers de les meuques, els únics llocs on encara és capaç de rebre algun estímul. La mediocritat d'aquesta situació vital del personatge, per més allunyats que puguem estar-hi, ens inquieta perquè és fàcilment imaginable en gent amb qui ens creuem quotidianament als carrers de les nostres ciutats –i perquè, ni que sigui en alguns instants, no ens costa d'imaginar-la en nosaltres mateixos.

La superació de la mediocritat i la inanitat semblarà possible al protagonista gràcies a la descoberta d'una noia, de rostre angèlic, que es dedica a l'striptease. El personatge focalitzarà en ella una indefinida aspiració a la bellesa i a la puresa, i creurà trobar-hi una via de sortida al seu atzucac vital. Però una tal aspiració fonamentada, exclusivament, en el desig d'un cos («en aquella noia, en el seu cos, en la seva carn i no pas en res més que el seu físic jo hi havia vist el sentit últim de la meua vida», p. 124), que no activa

més que la seva part animal, l'abocarà a una espiral de degradació. Degradació, convé precisar-ho, en la seva condició de persona. El personatge de la Mercè fa de trist contrapunt: una dona que es troba en una situació social, mancada de recursos econòmics, pitjor que la del protagonista, que ven el seu cos per poder sobreviure, però que manté encara un mínim sentit de la dignitat. L'autor ens la presenta perquè intuïm que podria ser, dins la davallada del protagonista, una porta oberta a l'esperança, tant per a l'un com per a l'altra. I perquè vegem com ell, en la seva ja obsessió, no dubta a tancar-la. En darrer terme, el que ens pretén representar Coca és el pou sense fons en què es pot arribar a enfonsar la gent que pateix la soledat i la incomunicació —amb, potser, una crítica implícita a una societat incapaç de posar en primer terme davant dels seus membres incentius vitals (laborals, culturals) que contribueixin a formar la seva dignitat com a persones. I també ens vol explicar com podem esdevenir esclaus de les nostres febleses, i com, en última instància, perduda tota consciència del que és humanament essencial i esmuscats els sentiments, només ens queda —perquè no deixa de ser una part de nosaltres— l'instint, el sexe, la irracionalitat. Quan tot això ens ho posen al davant, sense ni una engruna de compassió ni d'esperança, se'ns deixondeix el cervell i tenim la impressió que aquest llibre s'ha precipitat sobre nosaltres com la mala sort. I ens pertorba profundament. I és per això, com deia Kafka, que cal llegir-lo.

Jordi Malé

Universitat de Lleida